VALORI EXPERIMENTATE ÎN DOMENIUL EDUCAȚIEI NONFORMALE A COPIILOR DIN PERSPECTIVA DEZVOLTĂRII PERSONALE ȘI COMUNITARE

Ludmila BOTNAR,
directoare a Centrului Republican pentru Copii și Tineret „ARTICO”, mun. Chișinău, Republica Moldova
ORCID: 0000-0002-3730-0141
E-mail: ludmila.botnar@artico.md

Rezumat: *În lucrare este realizată o analiză a formării valorilor prin educație nonformală, pornind de la experența Centrului pentru Copii și Tineret „ARTICO”. Dezvoltarea caracterului moral al copiilor și al tinerilor constituie prioritatea absolută a oricărui demers educational al CRCT ARTICO. Demersurile curriculare sunt realizate în cele patru domenii ale educației și învățământului extrașcolar: Cultură și Societate; Arte; Știință. Tehnică. Tehnoilogii; Sport, Turism și Agrement, cu bază axiologică general și specifică.*

Cuvinte-cheie: *valori, educație extrașcolară, dezvoltare.*

VALUES EXPERIENCED IN THE FIELD OF CHILDREN'S NONFORMAL EDUCATION FROM THE PERSPECTIVE OF PERSONAL AND COMMUNITY DEVELOPMENT

Summary: *The paper analyzes the formation of values through non-formal education, starting from the experience of the Center for Children and Youth "ARTICO". The development of the moral character of children and young people is the absolute priority of any educational endeavor of CRCT ARTICO. Curricular approaches are carried out in the four fields of education and extracurricular education: Culture and Society; Arts; Science. Technique. technologists; Sport, Tourism and Leisure, with general and specific axiological bases.*

Key words*: values, extracurricular education, development.*

Astăzi, toată lumea tinde să se dezvolte și să contribuie la dezvoltarea a cât mai multe persoane sau realități sociale. Dezvoltarea nu e legată de prezent, dar de ce-și dorește omul și societatea în viitor.

Conceptul dezvoltare personală este larg analizat în psihologie, pedagogie, fiziologie, iar conceptul de dezvoltare comunitară este de o data mai recentă, analizat în sociologie, economie.

Baza dezvoltării umane și sociale rezidă în tendința omului spre bine, dreptate, adevăr, frumos – spre virtuți.

Valorile morale reflectă anumite cerinţe şi exigenţe generale, ce se impun comportamentului uman, în virtutea idealului care se dorește a fi atins la nivel personal, familial, comunitar, social. Ele se referă la un câmp larg de situaţii şi manifestări comportamentale, cum sunt: patriotismul, atitudinea faţă de democraţie, libertatea, cinstea, onestitatea, responsabilitatea, eroismul, cooperarea, modestia, bunătatea, frumosul, colaborarea etc.

Ce sunt valorile? Sunt principii morale, sau etice, pe care le considerăm utile şi importante. Iertarea, cinstea, libertatea, iubirea, respectul faţă de viaţă şi stăpânirea de sine sunt doar câteva valori. Aşadar, comportamentul nostru, priorităţile şi relaţiile cu alţii, dar şi îndrumarea morală pe care le-o acordăm beneficiarilor noștri sunt influenţate de valorile pe care le avem.

Valorile umane constituie ansamblul de virtuți care îi ghidează pe oameni să ia în considerare elementul uman atunci când interacționează între ei. Valorile umane sunt baza oricărei vieți practice în societate. Ele construiesc spațiu pentru un impuls, o mișcare unul către altul, care conduce la armonie și pace. În termeni simpli, valorile umane sunt descrise ca universale și sunt împărtășite de toate ființele umane, indiferent de religie, naționalitate, cultura și istoria lor personală.

Totodată, valorile dau sens și putere caracterului unui individ, ocupând un loc central în viața sa. Ele reflectă atitudinea și judecățile personale, deciziile și alegerile, comportamentul și relațiile, visele și viziunea cuiva. Aceste valori ne influențează gândurile, sentimentele și acțiunile și ne ghidează să acționăm moral.

Valorile pot varia de la o societate la alta dar, fiecare societate respectă anumite valori morale și aceste valori sunt acceptate ca „valori globale”. Sistemul de valori este coloana vertebrală a societății.

Efectuând analiza literaturii ştiinţifice ne convingem că aspectul valoric al existenței noastre personale și sociale constituie obiectul cercetării mai multor savanţi din diverse domenii și, în mod special, din perspectivă psihopedagogică. Au fost efectuate variate studii asupra valorilor, clasificării valorilor, educaţiei personalităţii prin intermediul valorilor şi pentru valori, promovării coerente a

valorilor în cadrul instituţiilor de învăţământ, valorile comunitare, structura profilului axiologic la nivel socio-cultural: M.Rokeach, C.Kluckhohn, Д.А.Леонтьев, Л.В.Карпушина, А.В. Капцов, P. Andrei, C. Cucoş, P. Lisevici, A.Cosmovici, C. Ciuperca, P. Iluţ, E. Macavei, I.Mitrofan, N.Silistraru, V.Pâslaru, D.Rogojina, L.Golovei, etc. Valorile au fost studiate şi în raport cu atitudinile, idealul, normele, realitatea: Ed. Spranger, E. Kant, M. Rokeach etc.

Valorile se pot integra una cu cealaltă în diverse conţinuturi, activităţi didactice sau extradidactice. Valorile se dezvoltă ca şi produs al învăţării şi al experienţei, interferând cu mediul cultural în care trăiesc elevii, menționează Gheorghe Bunescu în lucrarea sa „Şcoala şi valorile morale. Teorii şi practici ale dezvoltării psihosociomorale” [1].

Petre Andrei menţionează că valoarea este motivul tuturor acţiunilor. Însă, între valorile sociale este o adevărată luptă pentru realizare. De aceea elevul ar avea nevoie de o conştiinţă teleologică, care „dă norme ce duc către o valoare supremă”. Este vorba de o conştiinţă critică care apreciază valorile în raport cu o valoare supremă idealul cultural, valoarea culturală [5].

Educația valorică este importantă pentru formarea și dezvoltarea sistemului de valori pe care-l deține și-l aplică omul. Odată ce este conștientă de valorile sale în viață, persoana poate examina și monitoriza diferite alegeri pe care le face în viață.

Educația este un instrument puternic al schimbării sociale și al progresului uman, este un instrument puternic de cultivare a valorilor la un individ. Prin urmare, toate instituțiile de învățământ au o responsabilitate mai mare de a împărtăși învățarea și cultivarea valorilor prin educație.

Funcția principală a educației este de a îmbogăți caracterul, în conformitate cu idealul educational: „ Idealul educaţional al şcolii din Republica Moldova constă în formarea personalităţii cu spirit de iniţiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoştinţe şi competenţe necesare pentru angajare pe piaţa muncii, dar şi independenţă de opinie şi acţiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naţionale şi universale asumate” [3].

Johann Amos Comenius, în lucrarea sa „Didactica magna”, în care afirmă că, deși oamenii sunt înzestrați la naștere cu „semințele științei, ale moralității și religiozității”, acestea devin un bun al fiecăruia numai prin educație. În concepția lui Comenius, nimeni „nu poate deveni om decât dacă este educat”, ceea ce

înseamnă că activitatea de formare și stimulare a resurselor individuale conduce, de o manieră implicită, la desăvârșirea omului.

În documentul Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova e menționat că, „educația, în genere, și educația extrașcolară, în particular, sunt un mijloc de transfer de valori între societate și individ și asigură condiții favorabile pentru asimilarea și promovarea acestor valori. În această ordine de idei, urmărind integrarea individului în societate, educația se ocupă de formarea pesonalității, trăsăturile căreia vor permite asimilarea valorilor sociale, contribuid, în același timp, la depășirea și dezvoltarea lor în corelare cu sensul general al dezvoltării sociale" [2].

Centrul Republican pentru Copii și Tineret ARTICO în calitate de instituție educational-metodică în domeniul educației și învățământului extrașcolar conștientizează importanța valorilor luând în calcul următoarele aspecte [6]:

- Furnizarea de programe educaționale bazate pe valoare (principiul axiologic), cât și identificarea, respectrea și promovarea valorilor instituției.
- Delimitarea celor șase valori instituționale de bază, identificate care susțin strategic și oferă context esențial pentru realizarea cu succes a misiunii Centrului Artico, acestea fiind:

Integritate. Acționăm cu integritate și onestitate în conformitate cu cele mai înalte standarde educaționale, profesionale și etice.

Respect. Respectăm și onorăm demnitatea fiecărei persoane, promovăm o comunitate diversă și incluzivă.

Responsabilitate. Acționăm în mod responsabil și suntem responsabili pentru deciziile noastre, acțiunile și consecințele lor.

Descoperire. Creăm noi proiecte/programe, promovăm creativitatea și inovația, în beneficiul comunităților noastre, al societății și al mediului.

Excelență. Ne străduim spre excelență în toate eforturile noastre ca indivizi, instituție și lider în domeniul extrașcolar.

Comunitate. Lucrăm împreună pentru îmbunătățirea instituției noastre, cât și a comunităților cu care interacționăm.

Dezvoltarea caracterului moral al copiilor și al tinerilor constituie prioritatea absolută a oricărui demers educațional, moralitatea fiind o condiţie esenţială pentru evoluția civilizaţiei, ceea ce constituie un aspect primordial pentru CRCT

ARTICO. Comportamentul moral necesită însă empatia şi creativitatea celorlalţi, astfel că nu putem deveni fiinţe morale decât asimilându-ne social, prin adaptare la valorile promovate de aceasta.

Educaţia extrașcolară mediază, astfel, raportul beneficiarului cu societatea asigurând asimilarea unor valori şi modele culturale în scopul adaptării la cerinţele şi la solicitările vieţii sociale. Scopul fundamental al educației extrașcolare, ca activitate socială, constă în formarea și transmiterea unei anume experienţe de viață către un subiect uman care este angrenat într-un mecanism de influenţare sistematică și conștientă, în conformitate cu finalitățile urmărite prin scopuri și idealuri colective și individuale.

Rolul social pe care îl are educația extrașcolară, este acela prin care se urmărește dezvoltarea continuă a unor calităţi umane specifice și explorarea de noi orizonturi de cunoaștere de către copii și tineri. Este valorificată atitudinea activă a copilului sau tînărului față de propria împlinire, dar și simțul responsabilității pentru generațiile viitoare, exprimat prin intenția și preocuparea permanentă de a transmite urmașilor idealul educației extrașcolare, acela de „a fi” și „a deveni”.

Concepția curriculumului pentru educația și învățământul extrașcolar se axează/ centrează pe educabil și reflectă următoarele demersuri fundamentale:

- Focusarea pe formarea de competențe și orientări valorice care va permite elevilor să-și valorifice interesele, aptitudinile, oportunitățile proprii într-un mod activ și nonformal.

- Corelarea componentelor curriculumului pentru educația și învățământul extrașcolar în raport cu: abordarea psihocentrică și sociocentrică; domeniul și profilul educației extrașcolare (nonformale); funcțiile specifice educației extrașcolare; profilul elevilor și aptitudile acestora către unul sau alt tip de activitate [2, p. 60].

Demersurile curriculare sunt realizate în cele patru domenii ale educației și învățământului extrașcolar: Cultură și Societate; Arte; Știință. Tehnică. Tehnoilogii; Sport, Turism și Agrement, cu bază axiologică general și specifică.

Tabelul 1. *Valori formate/dezvoltate în cele patru domenii ale educației și învățământului extrașcolar*

Frumosul, Binele, Adevărul - valori fundamentale ale omenirii			
Cultură și Societate	Arte	Știință. Tehnică. Tehnoilogii	Sport, Turism și Agrement
Educatia Familia Traditia Pace Memoria colectivă Arta Patriotism Copilăria Justiţie Libertate	Frumusețe Simetrie Armonie	Adevărul Perseverența Responsabilitate Comunicare	Sănătate Excelenţă în performanţă Bucurie Devotament Respect Curaj

În conformitate cu prevederile curriculare, cadrele didactice fac din educația morală transmisă beneficiarilor, un proces de socializare a comportamentelor umane bazate pe valori autentice și dezvolta virtuțile acestora. Scopul educării în spiritul valorilor morale este acela de a cunoaște valorile morale și de a le valorifica.

Concluzionând, menționăm că, preocuparea primordială a educației extrașcolare este de a cultiva Frumosul, Binele, Adevărul ca valori fundamentale ale omenirii. Educația extrașcolară/ nonformală este un instrument puternic de dezvoltare pesonală și socială a copiilor și tinerilor, de asemenea, este și un instrument puternic de cultivare a valorilor pe tot parcursul vieții și în contexte diferite de formare. Prin urmare, educația extraşcolară este orientată spre realizarea funcției axiologice a educației prin instrumente specifice domeniilor sale: Cultură și Societate; Arte; Știință. Tehnică. Tehnoilogii; Sport, Turism și Agrement.

Referințe bibliografice:

1. Bunescu Gh. Şcoala şi valorile morale. Teorii şi practici ale dezvoltării psihosociomorale. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1998
2. Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova, Nicolae Bragarenco, Alina Burduh, Marina Cosumov [et al.], coord. generali: Natalia Grîu, Valentin Crudu, coord. științific: Vladimir

Guțu; Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. Chișinău: 2020, 99 p.
3. Codul educației, Art. 6. Disponibil pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110112&lang=ro
4. Marin Constantin, Comunicarea instituțională: Studiu, Chișinău: C.C.R.E.„Presa", 1998, p. 185
5. Petre A. Filosofia valorii. Iaşi: Polirom, 1997
6. Regulamentul Centrului pentru Copii și Tineret, 2020. Disponibil pe: http://artico.md/acte-normative/